

VALIKKURSUS USUNDILUGU

Sisukord

1. Üldalused	2
1.1 Valdkonnapädevus	2
1.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht	2
1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming	2
1.4 Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks	3
1.5 Õppe kavandamine ja korraldamine	3
1.6 Hindamine	4
1.7 Õppekeskkond	4
1.8 Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	4
1.9 Õpitulemused	5

1. Üldalused

1.1 Valdkonnapädevus

Tänapäeva maailmas on religioonide tundmine muutunud äärmiselt oluliseks, rikastades meie arusaama nii ajaloost, kultuurist kui ka kaasaja sündmustest ning aidates mõista erinevalt maailma tajuvaid inimesi. Paljud konfliktid, aga ka koostöövõimalused maailmas on juurdunud usulistes erinevustes ning religioonide tundmine aitab seda mõtestada. Lisaks on religioonidel oluline roll inimeste isiklikus maailmavaates ja elufilosoofias. Suurte küsimustega, nagu elu mõte, moraal ja eksistents, seotud uskumused on tihti seotud religioossete veendumustega. Religioonide tundmine pakub võimalust süveneda nendesse küsimustesse ning kujundada ka enda isiklikku maailmavaadet ja eetilisi põhimõtteid.

Demokraatlikes riikides on tõdetud, et mitmeusulistes ühiskondades on demokraatlikuks toimimiseks oluline sallivus, mis põhineb usulisel kirjaoskusel. Seetõttu on usundialaste teadmiste, oskuste ja hoiakute saamine oluline osa üldharidusest. Seejuures tuleb eri religioonide ja maailmavaadete kohta õpetada tasakaalustatult, eelistamata üht maailmavaadet teisele, religioonide õppimise aluseks on inimõiguste, põhivabaduste ja demokraatlike väärtuste austamine.

1.2 Ainevaldkonna õppeained ja maht

Usundiloo kursus gümnaasiumile koosneb 35 ainetunnist. Vastseliina Gümnaasiumis õpetatakse kursust „Eesti usuline maastik“.

1.3 Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Usundiõpetus on usu- ja mõttevabaduse põhimõtetest lähtuv õppeaine, kus õpilane õpib:

- 1) tundma erinevaid usundeid ja maailmavaatelisi liikumisi;
- 2) märkama religiooni väljendumist kultuuris ning inimese ja ühiskonna elus;
- 3) arutlema eksistentsiaalsete küsimuste ja väärtuste üle.

Usundiõpetus lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud usu- ja mõttevabaduse tunnistamise põhimõttest. Religioonialane haritus on usuvabaduse tagamise eeltingimusi ühiskonnas. Usundiõpetuses õpivad õpilased neid oskusi, mis on vajalikud elamiseks pluralistlikus ühiskonnas ning maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate usundite ja maailmavaadete esindajatega. Seetõttu pannakse usundiõpetuses rõhku selliste oskuste ja hoiakute kujunemisele, millel põhineb üksteisemõistmine, respekt, avatus ning valmisolek dialoogiks ja koostööks.

Religioonialane haritus aitab mõista maailma kultuuripärandit, sest religioon on olnud ja on kõigis ühiskondades inimeste elu ning kultuuri üks kujundajaid; inspiratsiooniallikas kirjandusele, kunstile ja muusikale. Usundite ja maailmavaadete tundmaõppimine on tasakaalustatud ja lähtub teaduslikust käsitlusest. Usundiõpetuse tundides õpitakse tundma religiooni mitmekesisest pärandit ning tänapäeva nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes.

Läbi aegade on inimesed püüdnud religioossete ja sekulaarsete maailmavaadete abil mõtestada inimeseks olemise ja elu mõttega seotud küsimusi, olles avatud loovuse, tõe, headuse ja ilu

ideedele, kuid usundid ja maailmavaated on tekitanud ka vastasseise ja pingeid. Seetõttu aitabusundite ja maailmavaadete tundmine tõlgendamiste, samastumiste, võrdluste ja vastanduste kauduõppijatel mõelda elu suurte küsimuste üle. Õpilased omandavad teadlikult ja kriitiliselt teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis toetavad nende kõlblist arengut, vastutustundlikku eetilist elamisioskust ning maailmavaate kujunemist. Vastseliina Gümnaasiumis õpitakse kursust „Eesti usuline maastik“.

1.4 Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Usundiõpetuse kaudu toetatakse õppekava alusväärtuseid, üldpädevuste arengut, käsitletakse läbivaid teemasid ning kasutatakse valdkonnaülese lõimingu võimalusi vastavalt kooli eripärale ja kooli õppekavas sätestatule. Usundiõpetus pakub mitmeid lõimingu võimalusi ajaloo, ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse, kirjanduse, kunsti ja loodusainetega. Õpilased seostavad usundiõpetuses õpitavat oma varasemate teadmiste ja kogemustega; tutvuvad kodukoha ja sealsete religiooniga seotud kultuuriväärtustega ning loovad seoseid oma küsimuste ja probleemidega. Lõimingu võimalused kirjeldatakse kooli õppekavas. Üldpädevuste kujundamine ning läbivate teemade käsitlemise ja lõimingu korraldamise põhimõtted määratakse kooli õppekava üldosas ja rakendamine täpsustatakse valdkonnakavas.

Kooliüleused lõimitud tegevused:

Uurimistööde konverents

Rahvakalendri- ja riiklike tähtpäevade tähistamine

Üldpädevuste kujundamine ning läbivate teemade käsitlemise ja lõimingu korraldamise põhimõtted määratakse kooli õppekava üldosas ja rakendamine täpsustatakse valdkonnakavas.

1.5 Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) kasutatakse nüüdisaegseid e-õppekeskkondi ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: erinevate usundite pühapaigad, kalmistud, muuseumid, näitused, arvutiklass;
- 7) kasutatakse õppijakeskseid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, probleemülesannete lahendamine, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine.

1.6 Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest riikliku õppekava üldosa sätetest ja kooli õppekavas sätestatust. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata, nende kohta antakse õpilasele tagasisidet. Hinnata saab arutluskäigu loogilisust, veenvust, argumenteeritust. Õpilane peab olema hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Väärtusi ja hoiakuid võimaldavad analüüsida rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Hindamine peab väärtustama lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamine on vahend õpilase arengu toetamiseks. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega, toetades õpilase arengut. Õpilane teab, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Hindamisel on aluseks Vastseliina Gümnaasiumi hindamisjuhend.

1.7 Õppekeskkond

Sotsiaalne ja vaimne õppekeskkond põhineb lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel. Kõiki õpilasi koheldakse eelarvamusteta, õiglaselt ja võrdselt, austades nende eneseväärikust ja isikupära. Erinevaid maailmamõistmise viise käsitledes julgustatakse empaatilist suhtumist ning vastastikust lugupidamist. Usundiõpetust korraldades ja õpetades peab austama õpilaste koduseid tõekspidamisi ning nendega arvestama. Õpilastele luuakse õppekäikudel võimaluse näidata initsiatiivi, osaleda otsustamises ning tegutseda nii üksi kui ka koos kaaslastega. Õpilasi kaasatakse usundiõpetuse ainesisu valikutesse. Märatakse ja ennetatakse õpilaste omavahelist kiusamist ja vägivalda.

Kool korraldab:

- 1) valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöökaks ja ümarlauavestluseks mööblit ümber paigutada;
- 2) arvutit ning internetiühendust vajavate tööde tegemise klassis, kus on vähemalt üks arvuti kahe õpilase kohta.

Kool võimaldab ainekava eesmäärke toetavaid esitlusvahendeid ning õppe sidumiseks igapäevaeluga korraldada vähemalt kord kursuse jooksul õppekäigu.

1.8 Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Valikõppeainega „Usundiõpetus“ taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab suhelda lugupidavalt erinevate maailmavaadete esindajatega ning arutleda maailmavaatelistel küsimustel üle;
- 2) tunneb enda ja teiste käitumises ära eelarvamusliku suhtumise ning oskab sellele vastu seista nii enda kui ka kaaslaste õiguste rikkumisel;

- 3) toob näiteid usuvabaduse põhimõtete toimimise, piiride ja nende rikkumise kohta ühiskonnas ning religiooni ja poliitika seoste kohta;
- 4) iseloomustab ajaloolisi tegureid usundite levikul Eestis; tunneb Eestis levinud usulisi liikumisi, nimetab nende õpetuse seisukohti ja igapäevast avaldumist;
- 5) kirjeldab õpitud usundite põhilisi ideid, allikaid ja usupraktikaid; kasutab eripalgelisi ja tasakaalustatud põhjendusi mõnede usundite ja maailmavaadete sarnasuste ja erinevuste kohta;
- 6) arutleb erinevate maailmavaadete mõju üle inimese ja ühiskonna tasandil nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; argumenteerib eksistentsiaalsete ja moraalsete küsimuste üle tuues välja eri usundite ja maailmavaadete seisukohti, seejuures sobivalt kasutades eetikaga seotud mõisteid ja mudeleid;
- 7) tunneb religiooni uurimise lihtsamaid teaduslikke meetodeid; oskab otsida teavet usundite ja muude maailmavaadete kohta ning kasutada eri liiki allikaid eesmärgipüstist silmas pidades ning hinnata ning põhjendada oma teabeallikate usaldusväärsust ja asjakohasust;
- 8) on teadlik oma peamistest väärtushoiakutest ning analüüsib väärtuste rolli enda ja teiste inimeste toimimises; sõnastab oma maailmavaate põhijooni analüüsides neid käsitletud usundite valguses.

1.9 Õpitulemused

Õpilane:

- 1) iseloomustab Eesti usulisi olusid käsitletud ajastuil;
- 2) teab Eesti usuelu reguleerivate peamiste õigusaktide põhisisu;
- 3) tunneb usundite klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevat väärtushinnanguid;
- 4) nimetab Eestis levinud suuremaid usundeid ning eristab suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi:
  - a) tunneb Eestis levinud usundite ja kirikute sümboolikat;
  - b) nimetab nende õpetuslikki põhiseisukohti ning võrdleb õpitud usundite ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi;
  - c) võrdleb erinevate usundite avaldumisvorme;
- 5) oskab näha religiooni rolli ühiskonnaelus ja inimsuhetes:
  - a) mõistab religiooni mõju ühiskonnale;
  - b) oskab oma tegevuses arvestada inimeste usuliste tõekspidamistega;
  - c) suhtub erinevatesse usulistesse tõekspidamistesse lugupidavalt ja sallivalt, kuid vajaduse korral ka kriitiliselt; reflekteerib oma hoiakute ja suhtumiste üle enda omast erinevasse (usulisse või sekulaarsesse) maailmavaatesse;
- 6) sõnastab oma maailmavaate põhijooni ning võrdleb enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud usundite ja konfessioonide omadega.

12. klass	
Eesti usuline maastik	
Õppesisu	Taotletavad õppetulemused
<p>Religiooni põhimõisted ja kesksed teemad usundites. Püha mõiste. Erinevad jumalakäsitlused. Sakraalne aeg ja ruum. Loomulik ja üleloomulik. Ettemääratus ja juhus. Erinevad inimesekäsitlused. Inimese elu eesmärk. Üleminekuriitused. Kurjuse ja kannatuse probleem.</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. analüüsib jõukohaseid religioosseid tekste; 2. võrdleb erinevaid arusaamu pühast (jumalast) ja inimesest ning kirjeldab nende omavahelisi seoseid; 3. arutleb, kuidas erinevates usundites vastatakse põhilistele eksistentsiaalsetele küsimustele nii õpetuses kui usupraktikas arvestades usundite sisemist mitmekesisust; arutleb enda maailmavaate mõju üle käsitletud eksistentsiaalsetele küsimustele vastuseid otsides, võrdleb seda suuremate religioonide põhikäsitlustega; 4. tunneb religiooniuringute lihtsamaid uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada; 5. arutleb enda maailmavaate mõju üle käsitletud eksistentsiaalsetele küsimustele vastuseid otsides, võrreldes seda õpitud religioonide käsitlustega.
<p>Inimene ja religioon. Miks inimesed usuvad? Kuidas määratletakse usklikkust? Usuline kogemus ja selle mitmekesisus. Erinevad spiritualiteedid. Inimese religioosne areng.</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. oskab näha religiooni rolli inimese elus ning tunneb varjatud religioossust; 2. tunneb lihtsamaid religioonipsühholoogia uurimismeetodeid ning oskab mõnda neist rakendada; 3. analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese elule nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes; oskab nimetada religiooni individuaalse mõõtme tähtsamaid aspekte; 4. mõistab, et religioossusel on erinev tähendus ja see väljendub erinevate inimeste jaoks erinevatel eluetappidel erisugusel viisil ning on seotud ajalooliste teguritega.

<p>Usuliste olude kujunemine Eestis. Muinasaeg, ristiusustamine, reformatsioon, pietism ja ratsionalism, venestamine, Eesti Vabariigi aeg, nõukogude okupatsioon, religioossus tänapäeva Eestis, sekulariseerumine. Eesti usuline kaart.</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. nimetab suuremaid konfessioone ning usundeid Eestis ning võrdleb erinevate statistiliste tulemuste saamise põhjusi; 2. iseloomustab käsitletud ajastute Eesti usulisi olusid, nimetades põhijooni ja erinevusi; 3. selgitab näidete varal religiooni ja kultuuri vastastikust mõju.
<p>Usundid, konfessioonid, usulised liikumised ja sekulaarsed maailmavaated. Eestis ajalooliselt pikemalt tegutsenud kristlikud konfessioonid: roomakatoliku kirik, õigeusu kirik, vanausulised; luteri kirik, sh vennastekogudused; valik teisi Eestis esindatud kristlikke konfessioone (valikul arvestada paikkondliku eripäraga); muinas- ja rahvausund, taara- ja maausulised; valik Eestis esindatud teisi usundeid; individuaalne religioossus, uusvaimsus ja eneseabipraktikate usulised juured; sekulaarsed maailmavaated Eestis.</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. eristab Eestis levinud suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi: <ol style="list-style-type: none"> a) tunneb Eestis levinud usundite ja kirikute sümboolikat; b) nimetab nende õpetuslikki põhiseisukohti, võrdleb õpitud usundite ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi; c) võrdleb erinevate usundite avaldumisvorme igapäevaelus (sealhulgas noorte elus); 2. kirjeldab individuaalse religioossuse ja uusvaimsuse avaldumisvormi; 3. tunneb mittereligioossete maailmavaadete aluseid; 4. analüüsib lihtsamaid religioosseid tekste; 5. oskab näha religiooni rolli ühiskonnaelus ja inimsuhetes: <ol style="list-style-type: none"> a) analüüsib religiooni mõju ühiskonnale ja ühiskonna mõju religioonile; b) oskab oma tegevuses arvestada inimeste usulisi tõekspidamisi; c) suhtub erinevatesse usulistesse tõekspidamistesse lugupidavalt ja sallivalt, kuid vajaduse korral ka kriitiliselt, reflekteerib oma hoiakute ja suhtumiste üle endast erinevasse (usulisse või sekulaarsesse) maailmavaatesse; 6. sõnastab oma maailmavaate põhijooni ning võrdleb enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud usundite ja konfessioonide omadega.

<p>Eesti muinasusk, maa – ja taarausku. Eesti muinasusundi/rahvausundi põhilised seisukohad. muinasusundid, rahvausku, taara- ja maausku.</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane: nimetab Eestis levinud suuremaid usundeid ning eristab suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi: 1. tunneb Eestis levinud usundite ja kirikute sümboolikat; 2. nimetab nende õpetuslikke põhiseisukohti ning võrdleb õpitud usundite ja kristlike konfessioonide üldisi erinevusi ning sarnasusi; 3. võrdleb erinevate usundite avaldumisvorme.</p>
<p>Kristlikud usulised ühendused Eestis. Vanemad traditsioonilised usundid: katoliiklus, õigeusk, luterlus. Reformatsioon Eesti aladel. 18. sajandi usuliikumised (vennastekoguduse liikumine, pietism, ratsionalism). Luterlus on andnud Eestile ka originaalsete mõtetega piire kompavaid mõtlejaid (Uku Masing, Evald Saag)</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane: 1. eristab Eestis levinud suuremaid konfessioone ja usulisi rühmitusi. 2. teab usundite põhiseisukohti ja erinevusi ning sarnasusi. 3. oskab nimetada mõnda Eesti usulist mõtlejat</p>
<p>Muud usulised ühendused ja liikumised Eestis. Traditsioonilised usulised ühendused Eestis: roomakatoliku kirik, sh ukraina kreekakatoliku kogudus, õigeusu kirik, vanausulised; kloostrid; luterlus, vennastekogudused; baptism, methodism, adventism, nelipühilus, Jehoova tunnistajad, islam, budism, judaism.</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane: 1. teab Eesti usuelu reguleerivaid peamisi õigusakte; 2. koostab ettekande ühest olulisest Eesti usulisest mõtlejast või kultuuritegelasest; 3. koostab esitluse ühest usulisest liikumisest Eestis.</p>
<p>Mittereligioossed maailmavaated Eestis. Ateism, agnostitsism, mitteusklikkus.</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane: 1. tunneb usundite klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevat väärtushinnanguid;</p>
<p>Eesti usuelu korraldus, usuvabadusega seotud küsimused tänases Eestis ühiskonnas. Olulisi usulisi mõtlejaid ja kultuuritegelasi Eestis (nt prohvet Maltsvet, Jakob Hurt, paljasjalgne Tõnisson, piiskop Platon, Uku Masing, Arthur Võõbus, Toomas Paul, Ain Kalmus (Evald Mänd), Hugo Lepnurm, Fanny de Sievers; Linnart Mäll; Laine Villenthal, Anu Raud, Sven Grünberg, Jüri Arrak, Urmas Sisask, Arvo Pärt).</p>	<p>Kursuse lõpus õpilane: 1. teab Eesti usuelu reguleerivaid peamisi õigusakte, analüüsib nende valgelt usuvabaduse järgmist ja aktuaalseid religiooniga seotud küsimusi; 2. oskab leida ja hinnata allikaid religiooniga seotud informatsiooni kohta, koostab lühiuurimuse ühest olulisest Eesti usulisest mõtlejast või kultuuritegelasest.</p>

Soovituslikud praktilised ülesanded:

Õppekäigud, töö tekstide ja küsimustega, essee kirjutamine, teemantluuletuse kirjutamine, ristsõna lahendamine ja koostamine, usundiloo teemaliste saadete vaatamine televiisorist ja kuulamine raadiost, usundiloolise sisuga artiklite lugemine ja analüüs, usundiloolise sisuga filmide vaatamine ja analüüs, töö allikatega, rollimängud, mõistekaardi koostamine, referaadi koostamine, töö teatmeteostega, internetist info leidmine, esitluse koostamine ja ettekandmine, diskussioon, sik-sak rühmatöö, rollimäng, venni diagramm, probleemiaken, mälumäng, arvamused, ajurünnak, loo kirjapanek, intervjuu, T-tabel, küsimuste moodustamine, arvestusliku töö koostamine, Alias, TTS (tean, tahan teada, sain teada), lühiuurimus.